

OVERHEID VERSUS PRIVÉ: TWEE WERELDEN, TWEE VERHALEN

De overheid is geen bedrijf, hoe graag we ons ook laten verleiden om België als een nv te beschouwen. Een land schikt zich nu eenmaal niet naar de wetten van de privésector en omgekeerd, zegt **KAREL JOOS**.

Wat als... de premier geen ceo hoefde te zijn?

KAREL JOOS
Wie? Partner van consultancybedrijf Interel
Wat? De overheid heeft een andere taak dan de bedrijfssector, het heeft dus geen nut om een premier en een manager dezelfde pet op te zetten.

Wat als de overheid een bedrijf zou zijn? Dat is de slogan die Voka voor haar nieuwjaarsevent van maandagavond gekozen had. De werkgeversorganisatie pleit, met een knipoog naar het populaire tv-programma *Wat als?* voor een efficiëntere en meer effectieve overheid. Het komt er daarbij op aan dat burgers en bedrijven meer waar voor hun geld krijgen.

Jarenlang al is het bon ton om de prestaties van de publieke sector af te meten aan die van ondernemingen in de privésector. De eerste minister wordt geregeld vergeleken met een ceo en zijn regering met het directiecomité van de nv België. Hoge ambtenaren verwijt men dat ze onvoldoende managerskwaliteiten bezitten en voor de leiding van overheidsbedrijven en externe agentschappen wordt veelal een sleutelfiguur uit het bedrijfsleven aangetrokken. Steevast luidt de stelling dat de overheid zich moet spiegelen aan de manier waarop commerciële bedrijven te werk gaan. Want hun ervaring met marktdruk leidt tot de beste managementtechnieken.

In die gedachtegang zit echter een principiefout en bovendien is hij naast de kwestie.

Wat de principiefout betreft, verwijs ik naar denkwerk van onder anderen Niklas Luhmann en Jürgen Habermas binnen de sociologische systeemtheorie. Die stellen dat het hier om wezenlijk verschillende maatschappelijke deelsystemen gaat, elk met eigen tweeledige spelregels. Voor de overheid is dat macht versus onmacht. Voor de bedrijfssector gaat het om hebben versus niet hebben. Daardoor interageren ze heel verschillend, zowel met het individu dat erdoor wordt aangesproken als onderling met elkaar. Dat leidt in de praktijk tot zowel consensus als conflict tussen politiek en economie, maar ook met andere systemen zoals het rechtssysteem (recht/onrecht), de wetenschap (waar/onwaar) en de religie (geloven/niet geloven). Zo bekeken zijn administraties en bedrijven onvermijdelijk en ten gronde van elkaar gescheiden systemen met een ander doeleinde, andere reflexen, een andere modus operandi.

Trolleys en bekertjeskoffie

Ook al is een absolute vergelijking nooit mogelijk, de overheid als een bedrijf beschouwen, is zowat hetzelfde als willen dat handbal en volleybal in feite hetzelfde zijn. Ja, er vallen parallellen te trekken: een bal die met de handen gespeeld wordt, twee teams, een zaal. Tactiek, kracht en snelheid zijn in beide sporten van groot belang. Toch zal niemand beweren dat een volleyballer veel lessen te geven heeft aan

De overheid als een bedrijf beschouwen, is zowat hetzelfde als willen dat handbal en volleybal in feite hetzelfde zijn

een handballer, ook al zullen er vast spelers zijn die zich tot prima handballers zouden kunnen omscholen en wellicht vice versa. Het zijn en blijven twee verschillende takken van sport. De redenering is ook naast de kwestie want effectiviteit en efficiëntie 'zoals in de privé' spelen vandaag nauwelijks nog een beslissende rol in de uiteindelijke prestaties van de overheidsstructuren in de publieke sector. Pakweg een verdieping op het departement economie en innovatie van de Vlaamse overheid ziet er ondertussen hetzelfde uit als een dienstenbedrijf een paar kilometer verderop: modern meubilair, comfortabele stoelen, nieuwe computers en smartphones, lockers, trolleys, veel licht en bekertjeskoffie - en organisatieadviseurs die af en aan lopen. Zeker de Vlaamse overheid heeft nog weinig te leren als het om tools en technieken gaat die ooit in de privésector zijn bedacht. Hoe maak je de verschillende onderdelen van de publieke sector dan wel performanter? Want dat er nog steeds relatieve verschillen zijn in outputkwaliteit tussen publiek en privé

staat vast. Overheidsmanagers staan daarbij voor een ontzettend moeilijke taak door die specifieke spelregels waarmee ze moeten zien om te gaan. Salarisbeloftes of ontslagdreiging zijn namelijk geen optie. Ze moeten op zoek gaan naar het eigen en unieke verhaal van hun departement en vandaaruit zowel de activiteiten ervan kleur geven als al hun mensen motiveren om dat verhaal waar te maken. En hen vooral niet een verhaal uit de privésector opdringen. Trouwens, heel wat bedrijven slagen er evenmin in de kracht van het eigen verhaal aan te boren.

Solidariteit

Als er één parallel te trekken valt tussen de publieke en de privésector dan is het deze: zonder een sterk verhaal dat de wortels van je organisatie raakt en er helemaal in doorstraalt, wordt duurzaam succes in onze huidige sociaal-economische omgeving een bijna onmogelijke opgave. Overheden en bedrijven moeten zich voluit gedragen zoals ze in essentie zijn: bedrijven creëren toegevoegde waarde die de bloedstroom van de economie vormt en houden daarmee de rest van het maatschappelijk lichaam overeind. Overheden modelleren het best mogelijke kader daarvoor en bewaken tegelijk de maatschappelijke solidariteit. Om dat goed te doen, hebben ze niet zo veel van elkaar te leren. Maar ze hebben elkaar wel broodnodig en ze moeten vanuit die eigenheid met elkaar leren communiceren, met respect voor de verschillen.

'Onder meer in Burundi en Rwanda klampen heren op leeftijd zich vast aan een publiek ambt dat persoonlijk bezit werd.'

Dat is volgens theaterdirecteur **JAN GOOSSENS** des te pijnlijker op een continent waar jonge mensen snakken naar verandering (in 'De mening' in dS Avond).

